מועדים לשיחה; קריאות חדשות בחגי ישראל — עבר, הווה ועתיד

כל הרעיונות הללו הותירו את חותמם במחזור והם מופיעים בתפילותינו, בייחוד בחלק המרכזי בתפילת העמידה של מוסף – החלק שבין שלוש ברכות השבח לבין שלוש ברכות ההודיה. בכל יתר החגים נמצאת בחלק אמצעי זה ברכה אחת, ברכת קדושת היום. רק בראש השנה הופכת תפילת העמידה, "תפילת שבע" ככינויה בשבתות ובמועדים אחרים, ל"תפילת תשע" – שכן בחלקה המרכזי יש הפעם שלוש ברכות ולא רק אחת: מלכויות, זיכרונות ושופרות. שלוש אלו באות כנגד שלושת הזמנים במשפט שהוא ליקוט מכמה פסוקי מקרא – ה' מֶלֶך, ה' מָלַך, ה' ימלוך לעולם ועד.

ברכת מלכויות באה כנגד ההווה. ה' מֶלֶך. ברכת זיכרונות באה כמובן כנגד העבר. וברכת השופרות עוסקת בעתיד. השופר הוא תמיד סימן לדבר העומד לבוא: התרעה על בואו הקרוב של מלך, אזהרה מפני סכנה ממשמשת לבוא, או צלילו של משפט העומד להתחיל.

התשובה מחדדת את רגישותנו למלוא משמעותו של הזמן. יש אנשים הנתונים אך ורק בהווה, ואין לחייהם משמעות כוללנית. הם מגיבים, לא פועלים. הם נמצאים בנסיעה שאין לה יעד סופי. הם "כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ" (תהלים א, ד). להיות יהודי הוא להימצא תמיד במודעות לעבר ולעתיד גם יחד: לעבר ולעתיד של חיינו האישיים, של עמנו העתיק ועדיין צעיר, ושל האנושות כולה.

התשובה אומרת לנו שעברנו אינו קובע את עתידנו. אנחנו יכולים להשתנות. אנחנו יכולים לנהוג בפעם הבאה אחרת מכפי שנהגנו בפעם הקודמת. אם זמן אחד מעצב את אופיו של זמן אחר, הרי זה דווקא, במפתיע, העתיד המעצב את העבר. הנחישות שלנו לצמוח כבני אדם, המחויבות שלנו לחיים נאמנים, רגישים והוגנים יותר בשנה הבאה, נותנת לנו אומץ וכנות להתמודד עם עברנו ולהכיר בפגמיו. התשובה שלנו וסליחתו של הקב"ה פירושן שאיננו שבויים בידי העבר שלנו. ביהדות, החטא חיצוני לאדם: הוא דבר שאדם עושה, לא דבר שאדם הינו. לכן גם משחטאנו נפשנו נותרה שלמה ואנו יכולים להכיר בחטא, לעזוב אותו ולהמשיך קדימה.

קודמי בתפקיד הרב הראשי לבריטניה, הרב הלורד יעקובוביץ', אמר דבר עמוק על ראש השנה. ימי ראש השנה הם הראשונים בעשרת ימי תשובה, ועל כן מפתיע שאין בהם וידוי מפורש ותפילות של תשובה ובקשת מחילה כגון אלה הגודשים את תפילת יום כיפור. מדוע? לדבריו, את התשובה מניעים שני הלכי נפש שונים – מחויבות לעתיד וחרטה על העבר. יום כיפור מתמקד בעבר, ואילו ראש השנה פניו אל העתיד: הוא "ראש", ראשיתה של השנה המתחילה בו (ועל כך אוסיף כי זה גם עניינו של השופר, שכאמור מסב את תשומת ליבנו אל העתיד). החג העוסק בעתיד משובץ בלוח

השנה לפני החג שעניינו העבר: ללמדנו שההחלטה לתקן את דרכינו בעתיד קודמת לרגשות החרטה על העבר.